

olyan, mint előtte. És nemcsak vele. Ezekkel az emberekkel nem lehet megszakítani a kapcsolatot. Nincs miért. Nem erőszakosak, nem toladóak, nem akartak rám erőltetni semmit, de bármikor - éjjel, nappal - felhívhatom őket és tudom segítenek, amit tudnak. Én is így vagyok velük. Talán még az is vonzó volt bennük - így visszagondolva -, hogy nem ítélték el válásom miatt, sőt csodálkoztak miért nem járok misére és miért nem áldozom, amikor Jézus megbocsátott a bűnbánó, házasságtörő asszonynak. A legcsodálatosabb az egészben az volt, hogy a szülők magukba szíva a KIO (az Evangélium) tanítását át tudták formálni egész életfelfogásukat és életgyakorlatukat az adni, szolgálni, erőszakmentesnek lenni eszme alapján. Meg is éltek, a többiek elé éltek, nemcsak testvéreik elé, hanem a világ elé is. Nem csak lefelé, a kicsinyek felé - gyerekek, állatok, növények - hanem, a felettesek felé is - a tanítók, a papok, a főnökök felé. De még ezen is túlmentek, még az azonos szinten lévők felé is képesek voltak megélni mindezt, ami a legnehezebb. Nekem ez a Bokor ma is. Nem a KV, a BT, a Tájék, az Érted Vagyok és a munkacsoportok, hanem az emberek. Az emberek, akik ahányan vannak, annyi félék - mint a témához hozzászólók is írták - bár jórészüket nem ismerve én is tapasztaltam. Lehet, hogy a Bokor válságban van. De ez nem a fontos dolgok válsága. Nem a hit, nem a szeretet és nem az emberség válsága. Lehet, hogy túlnőtte a szervezeti formáit, de se a Bokor név, se a szervezeti formák - ágak, csoportok, bizottságok - nem a Bokor lényege. A lényegét nem is nagyon lehet megfogni. Talán csak annyit lehet mondani: Krisztust követve kívánnak élni. De az élni nagyon nagy szó. A kívánnak, próbálnak, igyekeznek, megbotolva, felkelve, újra elesve, de lehetőleg nem csüggedve, egymásba kapaszkodva élni - inkább kifejezi a valóságot. Ebben az egészben a vallás is csak egy intézményi keret. Egy forma. Egy olyan forma, aminek egyik látható jele a liturgia. A katolikus vallás világában ez a liturgia csak látszólag merev. Éppen a napokban hallottam egy előadást a Zaire-be gyakorolt katolikus liturgiáról, ami formájában az ősi törzsi hagyományokon alapszik - pápai áldással. És hát a Bokornak is van már saját - a konzervatív katolikustól eltérő - liturgiája. Tanúsíthatom, hogy például a Bokor-ökocsoport találkozóinak egészen sajátos liturgiája kezd kialakulni. És hát itt a dogmatika kérdése is. A KIO soha sem volt dogma. Szerencsére Gyurka bácsi hagyott annyi rést, el nem varrt szálát, nyitott kaput logikája bástyáin, hogy nem vált dogmává. Egy lett, a sok bibliamagyarázat közül a különbséggel, hogy éppen erre építkezve lett keresztény emberi tartása annak a néhány száz embernek, aki megismerkedett vele. Ha a Bokor kizárja soraiból - persze erőszakmentesen - a katolikusokat, akkor tovább gazdagítja más vallási felekezetek gyülekezetét. Ha kritikusan, de mereven ragaszkodik a katolikus hagyományhoz védőbástyát húz maga köré, de ez a bástya inkább a feláldozható végvárhoz hasonlít, mint a főerőd egyik bástyájához. Az én szememben a Bokor egy élő valami. Mint ilyen lehet nyesegetni,

formálni és akkor egy szép díszcserje lesz belőle, de lehet csak locsolni és a napfényre bízni a többit.

Ha valaki mélyebben kezd foglalkozni az Evangéliummal előbb, vagy utóbb elveszítheti a vallását. Erre több példát is láthattam a Bokorban. Ez csak akkor baj, ha erre az útra akar téríteni olyanokat, akik a vallásos életen keresztül tudnak Isten szeretetével megismerkedni és így csalódásokban, esetleg hite-vesztésben is részüik lehet. Ezért nagyon óvatosnak kell lenni a számlálókkal. De ez már mindenkinek a saját felelőssége. Ha más zsebében akarja tartani a hitét, akkor ebből csak rossz származhat. De ez a katolikus vallásra is igaz. Ha téged eltávolít Istentől a katolikus vallás - valami oknál fogva - akkor óvakodj attól, hogy katolikus légy. A Bokorban találsz még vagy tíz másik irányzatot, amin keresztül rátalálhatsz a saját utadra.

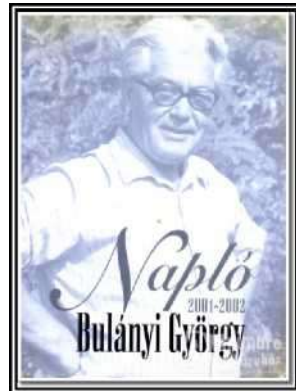
Összefoglalva: szerintem a Bokor nincs válságban. Az egyes tagjai - az emberek - semmiképpen sem. Mindig lesz, aki elmegy és mindig lesz, aki jön. A krisztusi tanítás sincs válságban és a Szentlélek ereje sincs. Féltetni sem kellene a Bokrot a számláló sokféleségétől, mert ez az írások hangjából ítélve inkább a "mit szólnak mások" féltése és nem a lelkiismereti szabadságé. Az anya féltése más, mikor a gyerek először engedi el a kezét. Tudja - meg kell ütnie magát, hogy megtanuljon járni. Hagyjuk botladozni a Bokrot, hátha megáll a saját lábán és még járni is megtanul. A név fontos. Meg kell tudni szólítanunk egymást és megszólíthatónak kell lennünk, de ne csináljunk ebből létkérdést!

1996. decembere

FARAGÓ FERENC

## A NAPLÓ ÍRÓ BULÁNYI GYÖRGY

„Milyen más műfajban valljam meg, hogy sikerült életem végére „hitetlenné” lennem? Egy 'naplónak' is szabad azért szabatosan beszélnie.”  
(Bulányi György)



Számtalan irodalmi műfaj van, de kétségtelenül az egyik legsajátosabb, legbelsőbb indíttatású a napló. Talán ez a műfaj irodalomtörténeti aspektusból nézve meglehetősen új, - csupán a reneszánszig nyúlik vissza - talán még nincsenek úgynevezett klasszikus naplók, mint ahogy vannak tragédiák, regények és már esszék is. Van a napló-

írásnak egy rossz ízű mellézköngéje is, valami ilyesmi: 'mellékesen írt naplót is'. A naplóírás mintha járulékos dolog lenne csupán egy-egy nagy írónak afféle pótcselekvése, unaloműzése, magamutogatása. Ám sok érv szól

amellett is, hogy naplót írni és naplót olvasni olyan személyes találkozás az írónak, olvasónak, amely más szinten nem is történhet meg. A napló az 'én' faggatása és az 'én' válasza.

Vannak a naplóírásnak elengedhetetlen jellemzői, ilyenek a rendszeresség, a folyamatosság, a befejezhetetlenség, a személyesség, a vallomás jelleg és a bennfentesség légkörének áthatása. A napló nem önéletrajz, mert jóval több annál, mélyebb és magasabb. Éveket fog át, sorsokat világot fel, de minden ízében ott van az 'én'. Ha a naplóforma irodalomtörténetiségét kutatjuk, akkor olyan analóg formákat találunk, mint a krónika, az emlékirat, a levél. A naplót napról-napra írják, mégsem folyamatos, összefüggő írás, hanem töredékes, mozaikszerű. Megtörtént eseményekről kíván tudósítani, s az elbeszélő azon melegében számol be tapasztalatairól, élményeiről.

\*\*\*

Visszatekintve Gyurka bácsi életművére, elmondhatjuk, hogy a napló, mint műfaj viszonylag késői próbálkozás, hetvenöt évesen kap rá az ízére. Így nyilatkozik erről: „Annak rendje és módja szerint sohasem írtam életem során 'naplót'. Olyan előfordult, hogy írtam valamit, s annak a 'napló' címet adtam. Mért kezdek 75. évemben új műfajt? Milyen más műfajban valljam meg, hogy sikerült életem végére „hitetlenné” lennem? Egy 'naplónak' is szabad azért szabatosan beszélnie.”

Előtte megszülettek a nagy klasszikusok:

- Keressétek az Isten Országát!
- Szent Pál teológiája
- A Bokor lelkiessége
- Metanoeite! Örököljük a Földet?
- Merre menjek?
- Egyházrend
- Erény-e az engedelmesség?
- Ópusztaszer
- Nagypénteki levél
- Jászolba fektették
- Merre ne menjek?

És talán nem csonkítja ezek értékét, ha most én itt a Naplót próbálom méltatni, bemutatni valami módon.

Az elkezdődött naplóírás rendszeressé vált egészen Gyurka bácsink haláláig. A rendszerességet a négyhetente, füzetek formájában való megjelenés jelentette, így egy évben 13 napló-füzet jelent meg amely 'anyagáron' megvásárolható volt mindenki számára. A legfontosabb naplók a következők voltak:

- Szent István havi napló;
- Szentiváni napló;
- Szív napló;
- Sarlós Boldogasszony napló;
- Újévi napló;
- Szilveszteri napló;
- Őszi napló;
- Nyári napló;
- Tavaszi napló;
- Téli napló;
- Debreceni napló;

- Mindszenti napló;
- Év-fordító napló;
- Év-nyitó napló;
- Év-záró napló;
- Karácsonyi napló;
- Húsvéti napló;
- Balladás napló;
- Bokor-nagy-tábori napló;
- Rekecsini napló

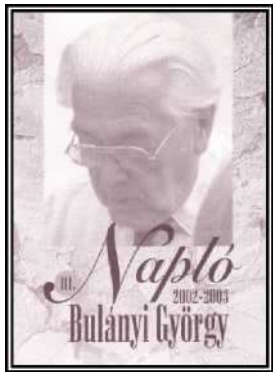
A lektorálást kezdetben Terike, majd Gyurka bácsi maga, s a későbbiek során Mara és Zsóka végezték. Az író, a szerkesztő, a tördelő, a tipográfus pedig mindvégig a Szerző maradt. Így ír erről az egyik naplószámban: 'De az évi 13 számot csak meg kell írni, illetve szerkeszteni: Ha csak ennyi volna vele a dolgom! De felcsaptam tipográfusnak is. Ebben az a rossz, hogy állásokat halmozok, s az a jó, hogy az egyes feladatoknál (megírás, korrektúra, tipográfia) jelentkező átfutási idő bármikor leszűkíthető egy éjszakára, ha szükséges. Szóval hajrás a naplóírási munka, s a hajrát jelzik nemegyszer a sajtóhibák.' A későbbiek során a - 2001-es Naplótól kezdődően - a Püski Kiadó és Könyvesház négy kötet sorozatban kiadja a Naplót. Hogy mennyi fogyott/fogy el belőlük, ki tudja!? Ám Gyurka bácsi nemegyszer kifakadt: '...az hagyján, hogy nem ír a Bokor, de nem is olvas!' - És, hogy ebben meg van-e valami igazság: ki tudja!?

\*\*\*

A Napló a naplóírás helyszínét és időpontját mindig jelzi: Városmajor, Budavári, Piarista köz, stb. és az aktuális dátum. A műfaj sajátosságaiból fakadóan a főszereplő - a naplóíró - mindig jelen van. A többi szereplő - kicsit hasonlatosan Hamvas Béla Karnevál szereplőinek kavalakájához - a háttérből előretoluló eseményekben jelenik meg. A szereplők legtöbbször természetesen a Bokorhoz kötődő, a Szerzővel kapcsolatban lévő személy. Úgy gondolom, hogy egy ilyen naplószerzőről említést kell tennünk. Ő Terike; Kovács Teréz nyugalmazott nyelvész, az új magyar Tájszótár főmunkatársa. Gyurka bácsi legközelebbi barátja, háziasszonya, segítője, lektora, titkárnője... A kicsit méltatlanul elfelejtett, tipikus háttérszemélyiség, aki a díszletek mögött - sokszor nagy-nagy szerepeltel, sokszor feszülten, idegesen - rendezte a dolgokat. Kinek remek főztjeiből már a Bokor kétharmada ehetett, kinek szigorát a Bokor asszonyok a konyhában a bőrükön is érezhettek.

\*\*\*

A Napló olvasmányos, de nem egyvégtében olvasható/olvasandó, - a felütőm valahol és olvasom valameddig módszer talán a legmegfelelőbb. A Naplónak legalább két rétege van, az egyik az, amiről nyilvánvalóan szól, a másik sokkal mélyebb ennél: egy ember vívódása, küzdelme önmagával, a saját Jézus értelmezésének megmutatás-vágyódása, és finom ironia a külvilág felé a meg-nem-értettségért. Kétségtelen, hogy Gyurka bácsi teológiája mélyet szántott a páli folytatású kereszténység veteményeskertjébe. A Napló másik aspektusa a jó értelemben vett exhibicionizmusig menően, végig jelenlévő nyíltság, nyitottság,



a 'beavatás önmagamba' tiszta, gyermeki attitűdje. Úgy tűnik, nincs tabu, Gyurka bácsi beszél legmélyebb gondolati viaskodásairól, Isten nehezen megszólíthatóságáról, a transzcendenciával kapcsolatos bizonytalanságairól, személyes levelezéseiről, aggodalmairól, testi - lelki kínjairól - egyszerűen mindenről, ami Őt éri és meg is érinti. Nézzük ennek néhány aspektusát, a teljesség igénye nélkül:

„S akárki újra elmondhatja azt, amit mondanak, ha figyel a daimonionjára vagy az Isten Lelkére, aki bennük van. Ha figyel, nem mondhat mást. Én is hatni akarok, és - írok.”

„Gyerekkoromtól fogva írok, mert nincs meg a szókratészi és jézusi biztonságom. Várom írásaimra a kritikát, hogy módosítsam, vagy tovább fejleszthessem, amit írtam.”

„Letoltak egy írásom miatt, mint a pengős malacot. Olyanért, amiért elismerést, kitüntetést, tapsot, azaz - szerényebben - testvéreim halk megbecsülését vártam. Hát nem jött be.”

„Megmetszettük a szőlőt is, a fákat is, szeptemberre meglátjuk a hálájukat. Ilyesmiket csinálunk, s ebédelünk, sakkozunk, pihenünk, s megint dolgozgatunk. Ötkor átme gyek a templomba, harangozni, meg rendbe tenni, amit rendbe kell tenni.”

„Egy hónap múlva jöjjenek vissza kontrollra, de igyekezem félárbócon élni, a körülményeimet én igazgassam, ne azok engem. Ezt elég könnyű megfogadnom, mert érzem is a csökkent teherbírást, s nincs is erős készítemem haj-tani.”

„Akár Rousseau, akár Csokonai, akár Jézus alapján - kérdezem - meg tudjátok mondani, hogy mire való a magán-tulajdon, s hogy kinek és mért kell az, ha nem akarunk többet birtokolni, mint testvéreink, ha nem akarjuk Isten helyett a Mammont imádni? Ez a mai kérdésem.”

„Átjöttek misére is, előtte nagy beszélgetésre is. Karcsi az önkormányzatba tette át székhelyét a Bokorból. Nem hagyta el a Bokrot. Mint mondja: a Bokor hagyta el őt, amikor Barna belemerült az ezotériába.”

„A témám ugyanaz: az Isten Országá. Áldozás után leülök, s röviden elmélkedem. Megint az Isten Országáról. Kb. 40 percig tart az egész esti istentisztelet. Józsi bácsi harangoz, Terike vezeti az éneket.”

A Napló információi széles spektrumból áramlanak olvasói felé, ennek főbb elemei:

- rövid dolgozatok, tanulmányok,
- beszédek, homíliák,
- más orgánumban leközlött írások, esszék,
- életképek,
- levelezések,
- önéletrajzi elemek, visszaemlékezések,
- töprengések, vívódások,

- magánéleti nehézségek, betegségek, küszködések,
- utazási élmények, beszámolók,

\*\*\*

Sokszor említi Gyurka bácsi belső íráskényszerét, grafo-mániának ironizálva azt. Erre jó felület a szubjektív prózai műfaj, a napló. Itt minden kiírható önmagamból! Gyurka bácsi számára nem az volt a botrány, ahogy/amit írt, hanem az, hogy nem kapott választ. Így a Naplónak is legfeljebb olvasói voltak, válaszolói nem. Ez a 'bokortu-nyaság' rendkívüli módon irritálta Gyurka bácsit; ekkor kezdett írni, a Naplóba is és külső orgánumbokba is, szélsőségesnek (!) nevezett (antiszemita, nacionalista ir-re-denta, populista) gondolatokat. Mint a durcás kisgyermek - ha nem figyelnek rá, elkezd másként, furcsán, kihívóan, esetenként megbotrányoztatóan viselkedni, amire már azonnal odafigyelnek a jóságos felnőttek és egymás közt sajnálkozva taglalják: mi lelte ezt a gyermeket, azelőtt olyan jól viselkedett, szót fogadott, illedelmes, udvarias volt - és most, mi lelte?!

\*\*\*

#### A HÁTTÉRSZOLGÁLAT NAGYMESTERE:

Nem mindennapi (bokr)szolgálatot vállalt Terike, sajátos női sorsának teljes egészében való felvállalásával. E sors jellemzői: az egész napos készenlét, a csoporttalálkozók, a vendégsereg, a barátok, a kártyapartnerkiszolgálása a háttérben, hogy menjenek a dolgok az előtérben. (És mentek a dolgok az előtérben.) Terike személyiségét - a takarítónői, a társalkodónői, a rendezvényszervezői, a háziasszonyi, a szolgálói, a kártyapartneri - szerepek furcsa elegye határozta meg, mindig érezhető volt valami kifícamítottság, a se nem az, se nem ez érzete. Ha saját személyiségünket erővel, erő nélkül folyamatosan a háttérbe szorítjuk, akkor az a személyiség sérül. Az 'én sikerem: csak a te sikered útján valósul meg' lélektani helyzet, az én-kép csorbulását okozza. A Maslow-féle piramis érték-hierarchiája csúcsán lévő 'önmegvalósítás' nem tud kiteljesedni. Ilyen helyzetekben a személyiség dinamikája, vagy elfojtódása kerülhet előtérbe, azaz igyekszik kitörni jelenlegi helyzetéből, vagy még hátrébb, még mélyebbre szorul, akár a nem-tudomásulvétel regressziójába. Nos, ez utóbbi történt Terikével is. Sorsa már megnyugvó, dolgokat már nem igazító, a világ zavaráról már nem tudomást vevő személyiség rezignált végkifejldése. A gyors észjárás, a remek logika, a nyelvészeti analízis megfigyelés, a briliáns megoldó képesség már feladta. Ha a Bokor majd a boldoggá- és a szentté avatás műveletébe belefog, Terikénél kellene kezdenie! Ezt érezte, tudta Gyurka bácsi is, a Piarista rendházba kerülése óta, egészen haláláig komoly lelkiismeret furdalás gyötörte Őt. Egyik naplórészletében, 'Kovács Terézia analízise 78. születésnapja alkalmából' címmel, így köszönti:

- „akit '45 februárjában - 62 évvel ezelőtt - Ábrahám Zsóka a Szent Anna lépcsőjén nekem bemutatott ezekkel a szavakkal: Tanár Úr, tessék megengedni nekem, hogy bemutassam barátnőmet

- aki 45-től 52-ig folyamatosan tagja volt egy-egy kisközösségemnek, s akivel ezekben az években Bódor mama házában együtt töltöttem sok-sok fiatallal a vásárnapdelutánokat - népdalozva, barkochbázva, mulatásunk akkori módján
- aki '50 nyarán Tornai Lajcsival együtt eljött velem Győrbe, hogy segítsen nekem egy ottani lelkigyakorlatomon
- aki '50 Szilveszterén ott volt a péceli lelkigyakorlatra készülődőn Wingert Magdival és másokkal együtt Mátyásföldön szüleim házában, és édesapám megtanította őt bridzsolni
- aki '52. augusztus 27-én ott volt velem és Kállay Emillel együtt a pesti piarista kápolna ünnepi Kalazancius-miséjén, a letartóztatásom előtti napon
- aki börtönéveim alatt szorgalmasan presszózott édesapámmal - az első és egyetlen nővel, kivel apám presszózott -, hogy tájékoztassa: mi történik a Közösség tagjaival, s ennek alapján apám mindezt virágnyelven megírja nekem, hogy annak háromnegyedét az ávó ügyeletese fekete tussal kihúzza a levélből
- aki '56-ban megmagyarázza nekem, hogy miért nem fogad egyetlen közösségem sem ovációval engem, mert nincsenek közösségek... mert az ávó azonnal leoperálja tagjainkról azokat, akikkel barátkozni kezdenek
- aki '67 nyarától kezdve ott van minden szombat délután az újra alakuló Közösségek tagjai közt a Csatárkán, ahol amíg látunk, dolgozunk a kertben, s amikor már nem látunk, behúzódnak a kis faházba, ahol petróleumlámpa fényénél álmodozunk: hogyan építsük fel Isten Országát
- aki ott van '68 február 1-én zárt templomajtókkal mellett a péceli templomban ezüstmisém Tizenkettője között: családom négy tagja, hat elítélt börtöntársam, a helyi plébános, és ő, aki képviseli a még újra nem éledt Közösség tagjait
- aki '69-ben ott van abban a budai cukrászdában, ahol megszűnök saját népemben szektás lenni - minden tag tegeződik mindenkivel, csak én magázodom a nőkkel s ők tetszikelnek engem -, s ennek vetjük végét: vele is tegeződöm
- aki 70-ben bekerül az Öregek I. nevű közösségbe, melynek ott van 36 éven keresztül minden találkozásán, minden lelkigyakorlatán, s melynek 2006. márciusától kezdve is tagja, s mindannyian áhítjuk, hogy megjelenjen még körünkben
- aki '74 tavaszán a KV-t csinálni akaró tápiósülyi találkozón a meghívottakkal együtt leszavazza indítványomat: engem pedig ne képviseljen senki!
- aki '74 nyarán egy ócsai lelkigyakorlatom után létrehozta - az '52 előtti után - első kisközösségét Totyából, más piaristákból, Fiers Mártiból, s nem jut eszembe, hogy még kikből
- akinek nevével '75 karácsonya előtt közös lakást vásárolunk vele, Márczi Imrével, Ancsával, Sárával s magammal az Attila úton, s aki ettől kezdve dajkája lesz a Márczi-, majd a Végh- gyerekeknek
- aki a '70-es évek végétől elkezdi főzni rám
- aki, amikor '78-ban két évre kimaradok a KV-ból, és pótlására megalakul a Pótkávé, tagja lesz annak, s 28 éven keresztül nincs találkozó, amelyről elmaradna, s nagyobbára ott is ő gondoskodik rólunk
- aki a '81-ben az Öregek I. közösséggel együtt meglátogatja Lékai bíborost, hogy megállítsák őt azon az úton, amelyen az állam parancsait akarja végrehajtani a Bokor ellen és ellenem.
- akivel '84-ben elmegyünk Korompai Miklós Trabantjával Balaton-felvidékre, hogy lelkigyakorlatos háznak való objektumot keressünk, hogy legyen ház, amelyben húsz embernek is hirdethessem az evangéliumot, mert egyházi tulajdonban levő házban ezt nem tehetem, s megtaláljuk ezt a helyet Budaváriban
- aki '85 tavaszán elkezdi művelni a budavári kertet, s innentől kezdve alighanem száznál is több lelkigyakorlaton készít három napon keresztül reggelit, ebédet, vacsorát az évek folyamán háromezernél is több testvérnek, utoljára a tiszaujvárosi testvéreknek 2005 őszén, s mindig ízletes és kevés pénzből
- akivel eladjuk '87-ben az Attila úti lakást - miután a balatonfüredi hatóság 70.000 Ft-os büntetéssel kívánja megakadályozni lelkigyakorlatos házunk felépítését (45.000-ért vettük az objektumot) -, s egy kisebb lakást vásároljunk a Városmajor utcában - hogy ki tudjuk fizetni a bírságot
- aki, miután '89-ben elkezdek betegeskedni, naponként látogat engem a kórházakban, olykor hónapokon keresztül
- aki '93 elején a Professzorok házában már nem egymagában képviselve a Közösséget, vesz részt aranymisém
- akivel '97-ben a dunaparti piarista iskolában ott ülhetek az előtt az oltár előtt, melyen első szentmisémet mondhattam 54 év előtt - tizenkét válogatott testvér, a Bokor három nemzedékének képviselője, s ő az első képviselő négy testvér egyike - hogy hálát adjunk a hosszú útért, melynek utasai közt neve aranybetűkkel van írva
- akinek '98 októberében az Öregek I.-ben, a Pótkávében és saját közösségeiben megünnepeljük 70. születésnapját.
- akivel 2003. januárjában ugyancsak a dunaparti piarista kápolnában ünnepelhetjük gyémántmisém, s aki az első misémet kivéve ott volt életemben minden nagy ünnepén
- akiről valamelyik testvérem elmondta nekem, hogy nemcsak Téged szolgált harminc éven keresztül, hanem az egész Bokrot is...
- akit a Bokor képviselője nem posztumusz óhajta kitüntetni Bokor-nagydíjjal, hanem még életében.
- akit, ha megérem, ott szeretnék látni magam mellett 2008. február 1-én is, a vasmisém.
- akit szeretnék köszönteni még 80. születésnapján is.

- s akinek mostani debreceni távolléte mindnyájunk nagyon nagy fájdalma”

## AZ OTTHONRA TALÁLÁS OTTHON-TALANSÁGAI

### VÁLOGATÁS A NAPLÓKBÓL...

#### Piarista-köz, 2006. március 4.

Sohasem került volna sor költözködésekre, ha létrejött volna a Bokorban az életközösség. Eddig nem tudtuk megvalósítani. Nagyon sajnálom. Az utolsó 16 évben nem volt hangsúlyosabb mondanivalóm, minthogy ezt kívánja tőlünk Istenünk s Jézus is. Lehet elmélnünk arról, hogy mért nem sikerült. Beszabadulván az európai nagyvilágba, volt, aki megkérdezte tőlem: *rezideáló kisközösség vagyunk-e?* S mondanom kellett, hogy szeretném, ha rezideálnánk, de nem rezideálunk, csak két vagy négy hetenként találkozunk egymással, s nem úgy, mint pinkafői testvéreink, akik egy pár évi kisközösségi élet után letelepedtek Pinkafőn életközösségként, és ott rezideáltak. Mért nem tudtunk mi is letelepedni? Mért nem tudtunk megtenni azt, amit Jézus azonnal megvalósított a maga kisközösségével? Könnyű felelet: Rákosi és Kádár nem tűrte volna, még az összejáró kisközösségeinknek is konspirálva kellett találkozniok. Csak 90-ben nyílt meg másra is a lehetőség. Mért nem éltünk vele? Mert már 45 esztendő volt mögöttünk, az első nemzedék tagjai túl voltak már 60. évükön. A második nemzedék is nagyobbára családot alapított már. S ha megkezdjük a családi fészkek felépítését, már ott kell hagyni valamit, amibe beleraktuk életünk munkáját, erőnk javát, s nem tudunk újat kezdeni. Jézus tanítványai meg még az életük elején álltak, Jézus fiacskáinak szólította őket, amikor maga is csak harmincas éveit taposta. Magam is úgy lettem 70 esztendő előtt piaristává, hogy apám-anyám fennhatósága alól áthelyeztem magam 17 évesen a váci noviciátusba, a piarista magiszter és promagiszter fennhatósága alá. Gyerekefjével lehet az ilyesmibe belevágni egy inspiráló személy hatására – fejest ugrani a dologba. Férjel-feleséggel, gyermekek szolgálatába ágyazódva nem ugrál már az ember. A fordulat után, s 80. évem felé menve pedig már nem tudtam a fiatalokra olyan hatást gyakorolni, amelyet kellett volna. Csak a nagyapjuk voltam...

Így történt, hogy sor került költözködésekre. Közvetlen kiváltó oka az volt, hogy Terikének, akit 61 esztendeje ismertem meg, mint debreceni középiskolást, s harminc esztendővel ezelőtt költözködtünk össze az Attila útra Márcziékkal, maga is 80. életéve felé közeledve egyre nehezebbé vált az engem meg a Bokrot szolgálás. Nem váltaltam tovább két 80, ill. 90 felé araszoló élet kapcsolatát. Engem majd ellát az én családom, melyhez 70 éve kapcsolódtam, őt pedig a maga családja: két életerős és ma-

gányos húga Debrecenben. Nagy teher szakadt le róla. Pihenhet végre, s húgai viszik őt orvosokhoz, amit én sohasem tudtam elérni... igaz, hogy csak küldtem, s nem vittem őt. Vasárnap jöttek a húgai, s másnap már vitték is magukkal. Este már egyedül mentem Adyligetre: pap is, kántor is voltam egy személyben.

#### Piarista köz, 2006. március 16.

Farkas József tanulmányát (Érted vagyok 2005/4-5) ajánlotta Öcsi a *Papok I* nevű közösségben házifeladatnak. *Sine ira et studio*, azaz elfogultság nélkül vettem ajánlatát. Még '90 előtt talán, de az időpontban nem vagyok biztos, meghívott előadni Gyulai Pál utcai gyülekezetébe, s amikor befejeztem mondókámat, akkor közössége elé állt, s a taps után nevetve mondta: *Láthatjátok ön- és közveszélyes.* '97-ben a rehabilitációs misém idején Németh Géza már halott volt, s így mint másodmértőt, Józsit kértem, hogy a református egyház részéről mondjon ő is egy fél perces hálaímát a szentmise felajánlása előtt. Készséggel megköszönte megtisztelésnek vett kérésemet, majd a mise előtt pár nappal táviratban közölte, hogy még sem vállalja az imádkozást, mert a sajtóból tudomásul kellett vennie, hogy a NATO-ba lépésünk ellen érveltem. Nem volt akkor időm megkeresni, s megkérdezni, hogy Jézus igaz tanítványának részéről hogyan lehet baj, ha nem akarjuk esküvel fogadni, hogy megöljük Mr. Bush elődeinek, utódainak minden ellenségét, vagy más, pl. a Varsói szerződés katonáit, népeit. Csak tudatosítottam magamban, hogy Józsinak sincs fogalma arról, hogy mi is Jézus ránk hagyott öröksége.

S most következék Józsi pneumatoszféráról írt dolgozata arról, hogy Isten lelke lebegett a vizek felett (1Móz 1,2). Segítésre kész erők ölelésében élünk, és a segítő erőknek ezt a szövedékét nevezi pneumatoszférának. Azért élünk abban, mert nemcsak merev törvények érvényesülnek a világban és életünkben, hanem van szabadság is, mely érvényesülhet a világ életében is, az emberek életében is. Itt már van egy megjegyzésem is. Ha világ embereket jelentene Józsi mondatában, akkor felesleges és csak stilisztika, csak gondolatritmus ez a kettőzés: világ is, emberek is. Ha a világ nem az embereket jelenti, akkor abban bizony csak a merev törvények érvényesülnek, és nem a szabadság.

A továbbiakban elhagyja a szabadságot, s arról beszél, hogy a mózesi mondat azt jelenti, hogy Isten Lelke terelget bennünket a rend, a harmónia, a szeretet, a kozmosz, a világosodás, a tagolódás, a növekedés, a gyógyulás felé. Itt van egy újabb megjegyzésem: a kozmosz a világot jelenti, s ha az nem az embereket jelentené, akkor a merev törvények irányítják, s nem a gyógyítani képes szabadság. Tehát a kozmosz kilóg a terelgetettek sorából.

Majd jócskát ugrik. Mindez több mint merő evolúció: azt is jelenti, hogy legyen gyógyulás, újjáteremtés, s harc betegség, bukás és halál ellen, legyen megváltás. Ami a makrokozmoszba megtörtént, történjen meg a mi belsővilágunkban is: a Lélek körül vesz bennünket, és vigyázz reánk, hogy vissza ne essünk a káoszba. Most már több